

نمایشنامه نویسی بودن،
نمایشنامه نویسی شدن

لوئیس ای. گتزون

ترجمه فارس باقری

نمایشنامه نویس بودن،
نمایشنامه نویس شدن

TM Paper from well managed forest
and controlled sources

کاغذ این کتاب از جنگل‌ها و منابع
کاملاً مدیریت‌شده تهیه شده است.

نمایشنامه نویسی بودن، نمایشنامه نویسی شدن

(تمرین‌ها و روش‌هایی کاربردی در عناصر نمایشنامه‌نویسی)

- لوئیس ای. گتزون
- ترجمه فارس باقری

ofoqbooks.com

ofoqpublication

ofoqpublication

کترون، لوئیس ای. Catron, Louis E.
نمایشنامه نویسی بودن، نمایشنامه نویسی شدن / لوئیس ای. کترون؛
ترجمه فارسی باقری.

تهران: افق، ۱۴۰۱.

ص. ۲۹۶

978-622-7902-92-1

فیبا

The Elements of Playwriting, 1993. عنوان اصلی:

نمایشنامه نویسی

باقری، فارس، ۱۳۵۴ - مترجم.

PN۱۶۶۱

۸۰۸/۲

۹۱۰۴۳۹۶

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

شناسه افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتاب شناسی ملی

نمایشنامه نویسی بودن، نمایشنامه نویسی شدن
(تمرین ها و روش هایی کاربردی در عناصر نمایشنامه نویسی)

نویسنده: لوئیس ای. کترون
مترجم: فارس باقری

ویراستار: الهام نظری - فهیمه شانه

یونیفرم جلد: مهدی دوائی

صفحه آرای و نسخه پرداز: آتلیه نشرافق

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۰۲-۹۲-۱

چاپ اول: ۱۴۰۲، ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سیب • چاپ و صحافی: القبا

کلیه حقوق چاپ و نشر این اثر برای مؤسسه نشرافق محفوظ است. هرگونه
استفاده از کتاب آرایشی و عناصر آرایشی و نیز تکثیر و تولید دوباره آن به
هر شکل و شیوه از جمله چاپی، کپی، صوتی، تصویری و الکترونیکی بدون
اجازه مکتوب ناشر پیگرد قانونی دارد.

افق
شر

تهران، ص. پ. ۱۱۳۵ - ۱۳۱۴۵

تلفن ۶۶۴۱۳۳۶۷

ofoqbooks.com

info@ofoqbooks.com

ofoqpublication

ofoqpublication

این ترجمه هدیه من است به پسر، هیمَن باقری، که می بیند،
می خواند، می نویسد و می بالد.

پیشگفتار / ۹

مقدمه / ۱۱

فصل اول: نمایشنامه نویسی شدن / ۲۱

فصل دوم: چه چیزی نمایشنامه را می سازد؟ / ۴۶

فصل سوم: اندازه بوم شما / ۷۶

فصل چهارم: از کجا شروع می کنید؟ / ۹۷

فصل پنجم: خلق شخصیت ها / ۱۲۲

فصل ششم: ساختن طرح / ۱۷۰

فصل هفتم: گفت و گونویسی / ۲۱۵

فصل هشتم: ارزیابی و بازنویسی نمایشنامه خودتان / ۲۶۳

نمایه / ۲۸۹

نمایشنامه نویسی هنری است که همه ما آن را خوب می دانیم، اما فراموشش کرده ایم. ما می نویسیم تا به یاد بیاوریم.

مترجم

پیشگفتار

تشنه می‌نالد که کو آب گوار؟

آب هم نالد که کو آن آب خوار؟

مولوی

خوانندگان و نویسندگان گران قدر، یادآوری چند نکته را ضروری می‌دانم: یکم: کتاب پیش روی شما شامل ده بخش است که هشت بخش آن ترجمه و به داوری شما سپرده شده، اما دو بخش دیگر آن حذف شده است. حذف آن دو بخش به این دلیل بود که از مواردی مانند حضور فعال سازمان‌ها و انجمن‌های حمایت‌گرِ نمایشنامه‌نویسان سخن به میان آمده بود، که نمایشنامه‌نویسان می‌توانند به عضویت آن‌ها درآیند تا بتوانند به جریان کلی نمایشنامه‌نویسی بپیوندند. همچنین در این دو بخش به رابطه نمایشنامه‌نویس با ناشر و زیست طولانی گروه‌های تئاتر و برخورداری نویسنده از کپی‌رایت و چگونگی صفحه‌بندی نمایشنامه اشاره شده بود. به دلیل فقدان نهادهای حرفه‌ای، به رسمیت نشناختن کپی‌رایت، صفحه‌بندی دلخواه ناشران و هزار دلیل دیگر، صدا البته چنین مباحثی انتزاعی و فانتزی به نظر می‌رسند.

دوم: صدا البته من، در مقام میانجی شما خوانندگان و این کتاب، با تأمل در وضعیت نمایشنامه‌نویسی در این سرزمین - گمنامی و فقدان توجه فرهنگی به وضعیت موجود نمایشنامه‌نویسی، تبعیض هولناک ناشران در مواجهه با نمایشنامه، غیبت نهاد مؤثر نقد ادبی و محرومیت دوچندان

نمایشنامه‌نویسان ایرانی از صنف و سندیکای قانونی و حقوقی - به حذف این دو بخش کتاب بیشتر ترغیب شدم، زیرا سازمان و انجمن مؤثر و نظم در حیات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نمایشنامه‌نویسان ایرانی وجود ندارد. بنابراین از اینکه بدون رجوع به رأی شما خوانندگان محترم این دو بخش را حذف کردم، پیشاپیش از شما عذرخواهی می‌کنم.

فارس باقری

(عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)

مقدمه

به نظرم، تئاتر برترین شکل هنر است. بی واسطه‌ترین راهی که انسان می‌تواند احساسات انسانی‌اش را با دیگران سهیم شود. برتری تئاتر از این حقیقت سرچشمه می‌گیرد که تئاتر، بر صحنه، همیشه در «زمان حال» روی می‌دهد.

تورنتون وایلدرا

نویسنده خلاق غارنوردی مبتکر است که به هر غار کشف نشده‌ای سرک می‌کشد، سفر می‌کند و با کنجکاوی در آن تاریکی نوری تازه می‌تاباند و از این لذت می‌برد که، با افکار پیچیده‌اش، به سادگی درمی‌یابد این غارها و مجراهای تازه و ناآشنا به کجا منتهی می‌شوند.

سفر شما ممکن است از گنجینه‌هایی بی نظیر و تازه پرده بردارد، گوهرهایی درخشان که با شخصیت‌های جذاب داستان‌هایی قدرتمند خلق می‌کنند، یا ممکن است به بن‌بستی بی‌پایان ختم شوند. ممکن است این سفر شما را مجبور کند کورمال کورمال به نقطه آغاز برگردید و این بار، برای جست‌وجویی خردمندانه‌تر و پربارتر، از نو شروع کنید. آیا نقشه‌ای هست که تضمین کند شما برای نوشتن نمایشنامه راه درستی را کشف خواهید کرد؟ نه. با وجود توصیه پرشور و حتی مطلق که اغلب در کتاب‌های

نمایشنامه‌نویسی پیدا می‌کنید یا از نویسندگان دیگر می‌شنوید، هیچ روش یگانه‌ای وجود ندارد که برای همه نویسندگان در همه زمان‌ها اثربخش باشد، با این همه، رهنمودهای مشخصی وجود دارند که می‌توانند به شما کمک کنند. این کتاب رویکردهای ویژه‌ای را به شما نشان می‌دهد و به شما کمک خواهد کرد - درحالی‌که از هر راه بن‌بستی پرهیز می‌کنید - به نمایشنامه خود زندگی تازه‌ای ببخشید.

اگر نمایشنامه‌نویسی تازه‌کار هستید و اولین جست‌وجویان را شروع می‌کنید یا اگر نویسنده‌ای باتجربه‌ترید که بینش‌های تازه‌تری را می‌جوید تا نمایشنامه کامل خود را بهتر کنید، این کتاب رهنمودهای عملی، نقل‌قول‌هایی خردمندانه از نویسندگان و کارگردانان، نمونه‌هایی از نمایشنامه‌های کلاسیک و مدرن، و تمرین‌هایی در اختیار شما قرار خواهد داد و به شما کمک خواهد کرد که نمایشنامه‌نویس بهتری باشید. اشاره‌های مستقیم به آنچه تهیه‌کنندگان، کارگردانان و بازیگران در نمایشنامه‌ها به دنبال آن‌ها هستند به شما کمک خواهند کرد که برای نیازهای خاص و ویژگی‌ها و ضرورت‌های صحنه‌ای بنویسید، همچنین به شما کمک می‌کنند که نویسنده‌ای «برای صحنه» باشید.

این کتاب در این مفهوم کندوکاو می‌کند که نمایشنامه‌نویس شدن به معنای بیان نگرش فردی، زندگی بخشیدن به بینش، پرورش شخصیت‌های چندبعدی، خلق کنش‌های نمایشنامه، ساختن گفت‌وگوهای مؤثر و پیدا کردن کارگردانان و بازیگران برای جان بخشیدن به اثر است. هدف این کتاب کمک به نویسنده برای خلق نوعی شور و هیجان قدرتمند صحنه‌ای از راه نوشتن مونودرام^۱ و نمایشنامه‌های تک‌پرده‌ای و بلند است.

نمایشنامه‌نویس شدن به معنای فهم این نکته است که نوشتن راهی برای یادگیری است - یادگیری نمایشنامه‌نویسی و البته نوشتن درباره خود

و جهان‌تان. نمایشنامه‌نویس شدن به معنای نوشتن و جست‌وجو برای یافتن ایده‌هایتان است. نوشتن نوشتن می‌زاید. اگر نمایشنامه شما زود کامل نمی‌شود و به پایان نمی‌رسد، هرگز احساس یأس نکنید، کمتر نمایشنامه‌ای این‌گونه نوشته می‌شود. اگر شما از آنچه می‌نویسید و آنچه می‌خواهید کشف کنید درک و دریافت دقیقی ندارید، فقط بنویسید.

تمرین‌های گسترده این کتاب کمک می‌کنند آن کشفیات را درباره خودتان پدید آورید، به همان خوبی که درباره هنر نوشتن نمایشنامه‌ها این کار را می‌کنید. تمرین‌ها در سرتاسر فرایند نوشتن راهنمای شما هستند، بنابراین شما می‌توانید، همان‌طور که «تورنتون وایلدِر» می‌گوید، از تأثیر برای سهیم کردن دیگران در آنچه تجربه‌ای انسانی است بهره ببرید. لطفاً تمرین‌ها را با دقت انجام دهید، زیرا این تمرین‌ها گام‌به‌گام و برای کاربرد تدریجی طراحی شده‌اند که شما را به درون شبکه پیچیده نمایشنامه‌نویسی راهنمایی می‌کنند.

برای پیشرفت صبور باشید. برای آنکه جراح مغز یا وکیل شوید، سال‌ها آموزش و مطالعه لازم است. نمایشنامه‌نویسی کم‌چالش‌تر و کم‌زحمت‌تر از جراحی و وکالت نیست و شما باید انتظار داشته باشید که حرفه خود را از خلال نوشتن مداوم، تجربه، آزمایش و مطالعه یاد بگیرید.

این کتاب به شما کمک خواهد کرد هنر و مهارت نمایشنامه‌نویسی را یاد بگیرید، از شباهت‌ها و تفاوت‌های میان نمایشنامه‌نویسی و دیگر اشکال نوشتن خلاق آگاه شوید، به کار همکاران تأثیری خودتان - که خودشان را وقف جان بخشیدن به نمایشنامه شما می‌کنند - احترام بگذارید، و (برای توجه به نقل قول «تورنتون وایلدِر» که این مقدمه با آن شروع شد) برای تأثیر در جایگاه مهم‌ترین هنر انسانی احترام قائل شوید. شما همچنین جواب سؤال‌های مکرر نمایشنامه‌نویسان، اظهارنظرهایی درباره روش‌های نوشتن و پیشنهادهایی را پیدا خواهید کرد که به شما کمک می‌کنند از هر نوع دامی دوری کنید.

این کتاب بر پایهٔ چنین فرضی استوار است که هرکسی، بدون در نظر گرفتن سن یا تحصیلات، می‌تواند روش‌های نمایشنامه‌نویسی را یاد بگیرد، مشروط بر اینکه باورهای خود را دربارهٔ جهان، انگیزه‌ها و پشتکار، عشق به تئاتر، اشتیاق عمیق به یادگیری و بهتر کردن آن را عرضه کند، درحالی‌که باید در فرایند این یادگیری، با اشتیاقی قدرتمند برای تئاتر و برای رسیدن به بیان ایده‌های خود صبور باشد. همچنین فرد باید بخواهد که قانون‌ها و رهنمودهای بنیادین نمایشنامه‌نویسی را یاد بگیرد؛ قانون‌هایی که کمک می‌کنند نویسنده قصه‌گوی ماهری باشد.

شگفت که نمایشنامه‌نویسی هنر خلاق است که قوانین را نقض می‌کند! با این حال، این هنر مهارتی هیجان‌انگیز است که باید از محدودیت‌های اصلی تئاتر (و همهٔ چیزهای مهم و باارزش دیگرش) پیروی کند. هر متنی دربارهٔ نمایشنامه‌نویسی باید از میان دو رویکرد یکی را انتخاب کند: یکی رویکردی تجویزی است که می‌گوید: «تنها راه نوشتن نمایشنامه‌ات این است که...» و دیگری رویکرد آزادانه است که می‌گوید: «فقط کار خودت را بکن.» این کتاب مرزی معقول را در میان مقرراتی بودن مفرط و آزادی لگام‌گسیخته پیشنهاد می‌کند.

ابتدا با یاد گرفتن قانون‌ها و رهنمون‌ها شروع کنید. باید بفهمید که چرا آن قانون‌ها وضع شده‌اند؟ این حقیقت را بپذیرید که قوانین در خلق نمایشنامه‌های دارای ارزش تئاتری و صحنه‌ای به شما کمک می‌کنند. سپس شما آزادید که، براساس نیازهای نمایشنامه و تئاترتان، آن قوانین را نقض کنید، اما از روی سادگی در پی هواوهوس نروید یا فقط برای متفاوت بودن متفاوت نباشید.

به یقین، آسان‌تر است که به شما گفته شود در هنر و مهارت نمایشنامه‌نویسی اصول، قوانین، رهنمون و شیوه‌ای خاص وجود ندارد. بعضی نظریه‌پردازان به شما می‌گویند که روش نویسندگی مدرن آزادانه است یا اینکه مفهوم «کنش» منسوخ شده است و یا اینکه آثار برخی از

نویسندگان مدرن ثابت می‌کند نمایشنامه‌های مهم می‌توانند بدون تنش، کشمکش و کنش نمایشی نوشته شوند.

بیایید روراست باشیم، چنین نظریه‌هایی محصول ذهنی پریشان و بی‌منطق است. یکی از تردیدهای موجود این است که چنین نظریه‌پردازانی هرگز سمت نمایشنامه‌های کامل یا نمایشنامه‌های صحنه‌ای نرفته‌اند (اگر هم رفته باشند، این کار را بد انجام داده‌اند). شاید آن‌ها به نمایشنامه‌ها به چشم «آثار ادبی» نگاه می‌کنند، اما نمایشنامه‌ها آثار ادبی نیستند، مگر در وهلهٔ دوم. نمایشنامه‌ها در وهلهٔ اول برای صحنه نوشته می‌شوند و به سادگی می‌شود این را در هر متنی آزمایش کرد: آیا متن دارای ارزش‌های صحنه‌ای است؟ قوانین و قواعد و رهنمون‌های مختلف به یک دلیل وجود دارند: کمک به نمایشنامه‌نویسان برای نوشتن نمایشنامه‌هایی با ارزش صحنه‌ای. این کتاب حاصل سال‌ها تجربهٔ من در مقام کارگردان تئاتر، نمایشنامه‌نویس و معلم بازیگری است. من بیش از صدوپنجاه نمایش صحنه‌ای و موزیکال را کارگردانی کرده‌ام؛ شاید بر تولید بیش از نیمی از این نمایشنامه‌ها، شامل نمایشنامه‌های تازه، نظارت داشته‌ام؛ کتاب‌هایی دربارهٔ نمایشنامه‌نویسی و کارگردانی و همچنین مقالاتی در مجلات نویسندگان ملی نوشته‌ام. این تجربه‌ها به من آموخته‌اند که نمایشنامه‌نویسی، بازیگری و کارگردانی اغلب مقوله‌ها و شیوه‌هایی جداگانه تلقی شده‌اند که با هم شباهت‌های زیادی دارند که شناخت یکی از آن‌ها زمینه‌ای برای فهم بقیه محسوب می‌شود. این صفحات بازتاب سال‌ها تجربهٔ صحنه‌ای من است. باوجوداین، نمایشنامه‌نویس شدن به معنای نوشتن نمایشنامه‌هایی با ارزش صحنه‌ای است. شما باید بدانید که در نمایشنامه بازیگران و کارگردانان در جست‌وجوی چه چیزی هستند و همچنین چه چیزی آن‌ها را وامی‌دارد که متنی را رد کنند. شما برای صحنهٔ تئاتر می‌نویسید، در نتیجه این هنرمندان تئاتری می‌توانند نمایشنامهٔ شما را برای مخاطب، صفحه به صفحه، به عملی صحنه‌ای تبدیل کنند.

نوشتن نمایشنامه‌هایی با ارزش صحنه‌ای، در ذات خود، هدفی چالش‌برانگیز است، اما به دلیل تأثیر تلویزیون و فیلم‌های سینمایی سخت‌تر هم شده است. برحسب ارزیابی‌های مختلف، هر فرد معمولی از زمانی که از دبیرستان فارغ‌التحصیل می‌شود بیش از نوزده هزار ساعت تلویزیون می‌بیند. تماشای هزاران ساعت فیلم سینمایی را نیز به این ساعات اضافه کنید. برای همین، روش‌های نگارش سینمایی بر ضمیر ناخودآگاه آن فرد رسوب کرده‌اند. این شکلی قدرتمند از شست‌وشوی مغزی است که نمایشنامه‌نویس باید با آن مبارزه کند. شما نیاز دارید برای صحنه بنویسید، نه برای تلویزیون. با این حال یادگیری نمایشنامه‌نویسی رویکردی عالی برای فیلمنامه‌نویسی نیز به شمار می‌آید.

کارگزاران تئاتر، تهیه‌کنندگان، کارگردانان، ناشران نمایشنامه و داوران مسابقه‌ها روایت می‌کنند که از دریافت فزاینده متن‌هایی بدون ارزش صحنه‌ای که به قدرت‌های ویژه تئاتر اعتنایی نمی‌کنند ناراحت‌اند، در عوض این متن‌ها بیشتر بر پایه روش‌هایی برای سینما (سینمانویسی/فیلمنامه) نوشته شده‌اند. ویژگی‌های متون نمایشی تحت تأثیر تلویزیون شامل چنین مواردی است: شخصیت‌های ضعیف و کلیشه‌ای، کنش ناقص، صحنه‌های پراکنده و مناسب پیام‌های بازرگانی، موضوعات خنثی و کسالت‌بار برای خودداری از پذیرش آگهی، تغییرات سریع و مکرر در زمان و مکان که فیلم به آسانی در آن‌ها به موفقیت می‌رسد. اما در تئاتر چنین نیست. شما در سینما با صحنه‌هایی مواجهید که به پایان نمی‌رسند، اما به نظر می‌رسد نیاز به نوعی موسیقی دارند. در نمای نزدیک تلویزیون، که با تصویر نزدیکِ چهره شخصیتی شروع می‌شود، به محض خاموشی تصویر، متن آن با مفاهیم کلی آغاز می‌شود و به پایان می‌رسد، اما در تئاتر این‌گونه نیست. در تئاتر تمرکز بر جزئیات است، ولی در سینما یا تلویزیون متلک‌های نه‌چندان بامزه‌ای مطرح می‌شوند که نیازمند حفظ خنده‌های تصنعی و حتی تأثیر حرکات دوربین و زوم کردن عدسی هستند.

این کتاب، با تأکید بر نوشتن نمایشنامه‌های دارای ارزش صحنه‌ای، بر این نکته اصرار می‌ورزد که از سینمایی نویسی دوری کنید. ما این اصطلاح را از چند دیدگاه توضیح می‌دهیم. ما بر نیازهای تئاتری تأکید داریم. به قانون‌ها و رهنمون‌هایی اشاره می‌کنیم که به شما کمک می‌کنند برای تئاتر زنده بنویسید. مهم‌تر از همه، ما مدام با ارجاع به کارگردانان و بازیگران مطالب را توضیح می‌دهیم، کسانی که به نمایشنامه شما بر روی صحنه جان می‌بخشند.

این کتاب بر پایه فرضیه‌هایی روشن شکل گرفته است. ما در اینجا می‌توانیم آن فرضیه‌ها را به عنوان راهنمایی مختصر برای فصل‌های آتی بیان کنیم.

* هرکسی می‌تواند نمایشنامه‌نویسی را یاد بگیرد. نمایشنامه‌نویسی - بدون توجه به جنسیت، نژاد، مذهب، ملیت، شغل، پیشینه تحصیلی - برای همه فرصتی برابر و آزاد است.

* نمایشنامه‌نویسی هنر رویارویی نهایی است. کشمکش، در هر شکلش، برای نمایشنامه‌نویسی مؤثر و ضروری است.

* نمایشنامه‌نویس ممکن است فیلسوف، متأله، روان‌شناس، مورخ یا زندگینامه‌نویس باشد، اما او بیش از هر چیزی یک قصه‌گوست. نمایشنامه‌نویس ممکن است موجب تغییر سیاسی یا اجتماعی شود یا ممکن است بخواهد مخاطب را سرگرم یا عصبانی کند. با این همه، نمایشنامه‌نویس همیشه قصه‌گویی ماهر در سنت شمن‌های کهن است که از جادوی تئاتر برای افسون مخاطبان خود استفاده می‌کند، درحالی‌که اسرار ویژه‌ای از جهان را برای آن‌ها روشن می‌سازد.

* بیشتر کتاب‌های نویسندگی توصیه می‌کنند: «درباره چیزی بنویسید که آن را بهتر از هر چیزی می‌شناسید»، اما توصیه بهتر این است: «درباره چیزی بنویسید که به آن اعتقاد یا آن را باور دارید.» انتخاب موضوع‌ها و شخصیت‌هایی که اهمیت زیادی برای شما دارند نمایشنامه‌نویسی را

آسان‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌کند. اشتیاق شخصی به نوشتن به نمایشنامه شما اهمیت و معنایی بیشتر می‌دهد و آن را برای تهیه‌کنندگان و مخاطبان جذاب‌تر می‌کند.

* تجربی نامیدن نمایشنامه بد نوشتن ما را توجیه نمی‌کند. به یاد داشته باشید که قواعد نمایشنامه‌نویسی، پیش از پذیرش خطر شکل‌های نو، قواعد رشد یافته‌ای هستند.

* اگرچه شما نمایشنامه‌نویسان این جمله را بارها شنیده‌اید، لازم است، با تکرار آن، مدام بر این توصیه تأکید کنیم: «نشان بده، نگو».

* از «ذهنیت برادوی» بیرون بیایید. در واقع سالن‌های تئاتر حرفه‌ای و مبتدی بسیاری در سراسر کشور وجود دارند و هدف شما باید اجرا باشد، نه لزوماً اجرا در برادوی.

مهم‌تر از همه اینکه اگرچه نمایشنامه‌نویسی هنری دشوار است، اما شما در خواهید یافت خلق جهانی که شخصیت‌های ابداعی شما در آن ساکن‌اند، کسانی که درگیر کشمکش و کنش‌های خلق شده در ذهن شما هستند، صرفاً نوعی سرگرمی لذت‌بخش است. آیا کار سختی است؟ مسلماً. آیا مأیوس‌کننده است؟ اغلب. چالش برانگیز است؟ خیلی. با این حال سرگرم‌کننده و لذت‌بخش و حتی اعتیادآور است.

سعی کنید از نوشتن لذت ببرید. فرایند کار، در ذات خود، عمیقاً ارزشمند است و شما هر بار که صحنه خوبی را کامل کنید یا شخصیت ارزشمندی را پرورش دهید یا نمایشنامه‌تان را تمام کنید، احساس رضایت فوق‌العاده‌ای خواهید کرد.

امیدوارم این نکته را دریابید که این کتاب کتابی مفید است که مفاهیم را با پیشنهادهای عملی و عینی به هم پیوند می‌دهد و به شما نشان می‌دهد چگونه نمایشنامه‌هایی بنویسید که آن تجربه‌های هیجان‌انگیز را برای شما پدید می‌آورند.

«با نگاهی به گذشته، فکر می‌کنم من همیشه در حال نوشتن بوده‌ام. بیهوده هم نوشته‌ام، اما بیهوده‌نویسی به مراتب بهتر از هیچ نوشتن است. اصلاً چیزی نوشتن بهتر از هیچی است.»

کاترین منسفیلد^۱

«... می‌خواستم شگردهای تئاتر را خیلی خوب یاد بگیرم تا بعد بتوانم آن‌ها را فراموش کنم. همیشه احساس می‌کردم تا زمانی که ندانیم چگونه باید قوانین را رعایت کنیم، نقض آن‌ها خردمندانه نیست.»

تی. اس. الیوت

فصل اول

نمایشنامه نویس شدن

«نمایشنامه نویس مانند خطیبی است که ایده های ناچیز
زمانه اش را به زبان مردم بیان می کند و می پراکند.»

آگوست استریندبرگ

«هیچ وقت از مخاطب نترسید و او را خوار نشمارید، بلکه
سعی کنید ترغیبش کنید، افسونش کنید، مجذوبش کنید،
او را سرشوق بیاورید، شگفت زده اش کنید و بعد، اگر لازم
است، دوباره این کار را بکنید. اما مهم تر از همه این ها، هرگز،
هرگز و هرگز او را آن قدر از زندگی خسته نکنید که همه چیز را
رها کند.»

نوئل کوارد

۱. شما چگونه نمایشنامه‌نویس می‌شوید؟
 ۲. چه چیزی سبب می‌شود نمایشنامه «خوب» پدید آید؟
 ۳. شما از کجا شروع می‌کنید؟
 ۴. نوشتن نمایشنامه چه تفاوتی با نوشتن مقاله، رمان و داستان کوتاه دارد؟
 ۵. نویسندگان حرفه‌ای چه روش‌هایی را پیشنهاد می‌کنند؟
 ۶. در بازنویسی نمایشنامه به دنبال چه چیزی هستید؟
 ۷. تهیه‌کنندگان و کارگردانان در نمایشنامه شما به دنبال چه چیزی می‌گردند؟
- این کتاب به این پرسش‌ها و پرسش‌هایی نظیر این‌ها پاسخ می‌دهد. در این فصل ما مفهوم «نمایشنامه‌نویس شدن» را بررسی می‌کنیم. در فصل‌های بعد، از جنبه‌های دیگر هنر و بنیادها و شگردهای نمایشنامه‌نویسی سخن می‌گوییم، از جمله: نوشتن نمایشنامه بر پایه ضرورت‌های ویژه تئاتر، شکل دادن به ایده‌ها در قالب تئاتر، خلق شخصیت‌ها و نوشتن گفت‌وگوهای اثربخش.

نمایشنامه‌نویس شدن یعنی شناخت سنت نمایشنامه‌نویسان پیشین وقتی نمایشنامه‌نویس می‌شوید، به گروه خیره و نخبه‌ای از ماهرترین هنرمندان متمدن می‌پیوندید. قدیمی‌ترین نیای شما شمن ماقبل تاریخ و پیشگویی است که با استفاده از جادو، جامه مبدل و پانتومیم/رقص صحنه‌هایی را به نمایش می‌گذاشت تا افراد آگاه قبیله بتوانند به اسرار جهانی پر آشوب و گاه ناسازگار پی ببرند. شما، مانند آن جادوگر/پزشک کهن، قصه‌گویی ماهر هستید که شکل خاصی از جادوی تئاتری را به کار می‌برید تا با مخاطبان ارتباط برقرار کنید و به آن‌ها ادراکی از جهان بدهید، جهانی که مدرن شدن آن کاملاً حیرت‌انگیز است. همچنین روشنگر رازهایی خواهید بود که ما را احاطه کرده‌اند.

به قلمرویی قدم می‌گذارید که با قلم نمایشنامه‌نویسانی مشهور و ستوده شده است که داستان‌های مؤثر و خردمندانه آنان روایتگر کشمکش انسان‌هاست - کشمکشی نه فقط برای جان به در بُردن بلکه برای بقا. شما به سوفوکل^۱، آریستوفان، مولیر^۲، ویلیام شکسپیر، هنریک ایبسن، جرج برنارد شاو، لیلیان هلمن^۳، تنسی ویلیامز، آرتور میلر و هزاران نفر دیگری می‌پیوندید که نمایشنامه‌هایشان به افکار عمومی شکل می‌بخشند، عواطف را بیدار می‌کنند، اندیشه را برمی‌انگیزانند و میلیون‌ها نفر را آگاه، سرگرم و افسون می‌کنند.

شما برای هنری منحصر به فرد می‌نویسید که قرن‌ها سهمی بزرگ در بالندگی و لذت بشر بر عهده داشته است. همان‌طور که فرانک ویتینگ در کتاب مقدمه‌ای بر تئاتر می‌گوید، دستاوردهای تئاتر دستاوردهای چشم‌گیری هستند:

«... بدون مجادله افراطی در باب اینکه مهم‌ترین هنر کدام است، به یاد داشته باشیم که تئاتر جذابیتش را در دو بُعد پدید می‌آورد: بُعد زیبایی‌شناختی و بُعد عقلانی. در بُعد زیبایی‌شناختی، تئاتر نقش خود را - مانند موسیقی، نقاشی و رقص - در ساختن نیازهای عاطفی بشر و اشتیاقش به زیبایی ایفا می‌کند. در بُعد عقلانی، بخش گسترده‌ای از درخشان‌ترین افکار انسانی در قالب تئاتر بیان می‌شود. دانشجویان فلسفه، به همان دقت که آثار ارسطو، شوپنهاور، نیچه و دیوی را مطالعه می‌کنند، آثار آشیل، گوته، ایبسن و

1. Sophocles

2. Molière

۳. Lillian Florance Hellman؛ لیلیان فلورانس هلمن نمایشنامه‌نویس و فیلم‌نامه‌نویس آمریکایی. او به دلیل موفقیت‌هایش در برادوی و همچنین نزدیکی با جریان کمونیستی و فعالیت‌های سیاسی‌اش مشهور بود. او، بعد از حضور در کمیته فعالیت‌های غیرآمریکایی مجلس نمایندگان (HUAC)، در اوج مبارزات ضد کمونیستی (۱۹۴۷-۱۹۵۲) در فهرست سیاه قرار گرفت. - م.

شاو را نیز می‌خوانند. هیچ‌یک از دیگر شاخه‌های مطالعات بشری نیست که به‌خاطر چنین فهرست پرافتخاری، با چنین اسامی مؤثری، بر خود نبالد. هیچ عرصه دیگری در ادبیات نمی‌تواند به‌طور کامل با قلمرو گسترده درام برابری کند.»

تعریف ویتینگ درباره سهم تئاتر متمرکز بر نمایشنامه‌نویسان به‌مثابه پیشگامان توسعه تئاتر است. هرچند فهرست او از نمایشنامه‌نویسان سرآمد فهرست چشمگیری است، می‌توان اسامی دیگری نیز به آن افزود. برای مثال، دانشجویان روان‌شناسی آثار سوفوکل و شکسپیر را مطالعه می‌کنند و از نمایشنامه‌هایی مانند نمایشنامه الکتر و ادیپ شهریار برای تشخیص روان‌پریشی‌هایی مانند عقده الکتر و عقده ادیپ بهره می‌برند. فهرست‌های به‌همان نسبت بااهمیت می‌توانند به الهیات، تاریخ، سیاست، جامعه‌شناسی، زندگی‌نامه‌نویسی و دیگر زمینه‌ها استناد کنند. در سرتاسر تاریخ، نمایشنامه‌نویسان در اعتراض‌های اجتماعی و جنبش‌های اصلاح سیاسی، اجتماعی، پزشکی، اقتصادی و فعالیت‌هایی از این قبیل فعال بوده‌اند.

یکی از راه‌های آگاهی از سهم بزرگ پیشینیان خواندن نمایشنامه‌های آنان و انتخاب نمایشنامه‌نویسانی است که درباره موضوعات و شخصیت‌هایی نوشته‌اند که کنج‌کاوی شما را برمی‌انگیزانند. باوجوداین، فقط خواندن این آثار کافی نیست؛ شما باید اجرای نمایشنامه‌ها را نیز ببینید و تمهیداتی را که نمایشنامه را از «صفحه» کاغذ به «صحنه» می‌آورند با دقت بررسی کنید.

نمایشنامه‌نویس شدن با این گزاره شخصی شروع می‌شود: «این چیزیه که باورش دارم.»

عضویت در جامعه شاخص نمایشنامه‌نویسان با رشد عمیق بینش در زمینه عقاید و باورها، نگرش‌ها و معیارهای شخصی‌تان آغاز می‌شود.

این‌ها هستند که موضوع‌ها و مضمون‌های نمایشنامه‌هایتان را فراهم می‌کنند. همچنین باورها و عقایدتان درباره رفتار انسان را بررسی می‌کنید، تصمیمی بر این اساس که به باورشما در انسان چه خصلت‌هایی پسندیده و چه خصلت‌هایی ناپسند هستند؟ این مضامین شما را به سمت خلق شخصیت‌هایی راهنمایی می‌کند که باورشان دارید و برایتان اهمیت دارند. این دو گام به نمایشنامه‌های شما معنایی خاص می‌دهند و آن‌ها را به آثاری بدیع و اصیل ارتقا می‌دهند.

نمایشنامه‌نویس شدن با نیازی قدرتمند برای بیان عمیق‌ترین باورها و عقاید فردی شما آغاز می‌شود. نمایشنامه‌ای که از درونتان بجوشد قوی‌تر خواهد بود، زیرا افکاری را بیان می‌کند که برای شما مهم هستند. فرایند نوشتن آسان‌تر و لذت‌بخش‌تر خواهد بود، چراکه شما می‌خواهید بنویسید و این امر شما را به تثبیت هدف هرروزه نوشتن و حفظ انضباط شخصی یک نویسنده ترغیب می‌کند. شما می‌خواهید نمایشنامه‌هایتان دیگران را جذب کنند - بنیاد نوشتن برای تأثیر اشتیاق به ارتباط است - اما این امر مستلزم این نیست که برای خوشایند دیگران باورها و ارزش‌های شخصی‌تان را نادیده بگیرید. ابتدا اشتیاق خودتان را با بیان چیزی ارضا کنید که باورش دارید و برایتان مهم است.

شور و هیجان تأثیری محصول اشتیاق و تعهد نمایشنامه‌نویس است. فکر کنید. نمایشنامه شما بیان شخصی هویت درونی شماست؛ اینکه چه کسی هستید، به چه چیز اعتقاد دارید و دیدگاهتان درباره جهان پیرامونتان چیست. نمایشنامه‌هایی بنویسید که با ایده‌ها و اشخاصی سروکار دارند که بیشترین اهمیت را برای شما دارند. جوهر این نوشته‌ها از این جمله سرچشمه می‌گیرد: «ایده‌ای دارم که باید آن را از راه صحنه بیان کنم»، نه این جمله: «می‌خواهم یک نمایشنامه بنویسم». مسئله بعد تمرین است، اما پیش از آن اشتیاق لازم است. تمرین‌ها ابزارهایی ارزشمند برای یادگیری هستند که به شما کمک می‌کنند تا شگردهایتان را گسترش دهید،

اما هدف شما بزرگ‌تر است: شما می‌خواهید، با استفاده از تئاتر، دیدگاه و باور ویژه خود را درباره جهان‌تان نشان دهید. رابطه شخصی شما با موضوع نمایشنامه‌تان امری مُسری خواهد بود که سبب جذب تهیه‌کنندگان، کارگردانان، بازیگران و مخاطبانی خواهد شد که شریک دغدغه‌های شما خواهند شد.

باورهایتان را بشناسید:

پیش از آنکه نوشتن را آغاز کنید، مهم‌ترین مسئله خودتان را بشناسید، روندی که برای بسیاری از نمایشنامه‌نویسان سفری خردمندانه برای کشف خویش‌تان است. برای نوشتن اصول شخصی‌تان - بیان عمیق‌ترین باورها، عقاید و ملاک‌هایتان - هرچقدر لازم است زمان صرف کنید. اگرچه آمادگی برای بیان جمله «این چیزیه که باورش دارم» ممکن است چندین هفته طول بکشد و نتیجه آن صفحاتی بی‌شمار باشد، اما هنگامی که نمایشنامه‌هایتان را نوشتید، این سرمایه زمان و تلاش سود هنگفتی را به شما باز خواهد گرداند. باور و اعتقاد شما گنجینه‌ای گران‌بها می‌شود که برای خلق شخصیت‌های درخشان و موقعیت‌های غنی در نمایشنامه‌های تأثیرگذار از آن استفاده خواهید کرد.

نوشتن و بیان باور و اعتقادات امری عمیقاً شخصی است - این اعتقادات نه درست‌اند و نه غلط - چراکه بر موضوعاتی متمرکزند که برای شما بسیار اهمیت دارند. مثلاً ممکن است باور و اعتقاد شما درباره موضوع‌های خانوادگی، عشق، ازدواج، بلندپروازی شخصی، آرمان‌ها و آینده باشد؛ یا درباره اهمیت تجربیات گذشته، عشق‌ها و نفرت‌ها و چیزی که می‌تواند به معنای خودپسندی و بخشش باشد؛ یا مسائل اجتماعی مانند بیماری ایدز، بارداری ناخواسته و سقط جنین، مواد مخدر، بی‌خانمانی، تنگناهای اخلاقی بین راست و دروغ، ابعاد مذهب، ارتباط با الوهیت یا نگرش‌هایی درباره پیامبران دروغین.